

Knih první, obsahující obšírné a důkladné povzbuzení k ctnosti a zachovávaní přikázání Božích

Díl druhý. O časných odměnách duchovních, jichž se lidem ctnostným již v tomto životě dostává, a z nichž se tuto zvlášť uvádí dvanáctero předností s ctností spojených

Článek devětmecitý.

Proti těm, kteří láskou k tomuto světu poutání jsou, ctnosti následovati se zpěčují.

Procházejíce řady těch, kteří se obávají dráhu ctnosti nastoupiti, shledáme konečně takové, kteréž láska tohoto světa *okouzlila*. Pravím okouzlila, neboť láska ta jest klamný obraz a prelud, jenž se zdá býti krásným a není; jenž milovníkům svým dobré slibuje, ale jim jen škodu působí. Tím se stává, že lidé takoví si světských věcí jim nerozumějící draze páčí a se jimi klamou. Jako mnohá plachá zvířata často stínu se obávají, za cosi skutečného jej držíce, co by jim škoditi mohlo: tak lidé svěští na opak milují mnohé věci jakoby opravdovým i jim prospěšným byly dobrem, ježto v pravdě jsou toliko stínem. Jakož pak dále ti, kdož ona plachá zvířata nedůvodně jich bázně sprostiti hodlají, je často na taková místa stinná uvádějí, aby se na jisto přesvědčila, že se nemají čeho báti: tak též i my zveme tuto milovníky světa, aby se s námi rozhledli po světě a jeho věcech, a provodili nás, abychom jim ukázali a oni seznali, že marnost nad marností jest to, čemu oni v světě se obdivují a si tak zamilovali, že pro to Boha nic nedbají a své blaženosti zapomínají. Kdo tehdy nás provoditi hodláš, přesvědčíš se, že světské věci nezasluhují té vážnosti a lásky, kteráž se jim vůbec vzdává, ano všechny jsou: 1. *krátké a pomijejičné*, 2. *bídne*, 3. *nebezpečné*, 4. *zaslepující*, 5. *hříšné* a 6. *klamné*. To vše se nám u všech věcech více méně objeví, jakož nyní zevrubně okážeme.

§. 1.

Jak krátké a pomijejičné jest štěstí tohoto světa.

Především nikdo nemůže zapříti, že všelike štěstí a sláva světská, budtež si sebe větší, *krátké a pomijejičné* jsou, poněvadž netrvalí, leč tuto píd' časného života lidského. Což však jest to proti nesmírné věčnosti, byť mnohý i sto let živ byl, co však k řídkým náleží výminkám. Vždyť i dějiny i každodenní zkušenost učí, že přemnozí, sotva že nějakého čestného stupně nebo žádoucího štěstí došli, v krátkce umírají! Jak mnozí vysoké v církvi nebo obci důstojnosti dostoupivše, po několika neřku letech, ale i měsících, i dnech smrti sešli! Jak mnohý u svatém manželstvu pojal ženu dle srdce svého, krásou, bohatstvím, ctnostmi výtečnou, s níž sotva několik neděl, nebo toliko dní živ byl! Jiný opět za krátkou dobu odtržen jest od rodiny, blahodárného statku, milého zaměstnání!

Však dejme tomu, že se ti darem prozřetelnosti Božské dostane i nad sto let věku tvého, což jest to, a byť i století prvních pozemčanů k tomu přidal, což jest to proti věčnosti? „*Byť mnoho let živ byl člověk a ve všem tom (štěstí pozemském) se veselil, rozpomínati se má na čas temný a na mnohé dny, které když přijdou, trestány budou předešlé věci z marnosti;*“¹ t. j. marnými se veskrze okáží. Neboť na práhu věčnosti, v temný den smrti, když nastane nám vše opustiti a odtud se odebrati, poznáme každý, že veškeré věci vezdejší marné, pomijejičné jsou. Čím více pak, až se tamo dostaneme! Tak upěnlivě bēdují zavrženci na onom světě, řkouce: „*My sotva se zrodívše, přestali jsme býti.*“² Všecky rozkoše, plesy a radosti budou jim pak jako stín, jako sen. Krásně to líčí prorok, řka: „*A jako se lačnému ve snách zdá, že jí, ale když procitne, prázdno jest život jeho; a jako se žízlivému ve snách zdá, že*

1 Kaz. 11. 8.

2 Moudr. 5, 13.

*pije, a když procitne, ustalý ještě žízni a život jeho prázden jest; tak bude tomu množství všech národů bojujících proti hoře Sion.*³

Tak těž, ač Bohužel! pozdě uznají hříšníci na onom světě, že moc, sláva, štěstí a rozkoš světa toho jest pouhý sen. Rci, pro Bůh! jaké jest větší štěstí na světě, leč císařů, králův a knížat? Však slyš, co o nich dí prorok: „*Kdež jsou knížata národův a kteří panují nad zvířaty, která jsou na zemi? kteří s ptactvem nebeským hrají? kteří stříbro na poklad skládají a zlato, v němž lidé doufají a není konce dobývání jejich? kteří stříbro kují a pečliví jsou, aniž jest nalezení skutků jejich? Zmizeli jsou a do pekel sstoupili a jiní místo nich povstali.*“⁴ Kdež jsou mudrcové? kdež učenci? kdež důmyslní zkoumatelé přírody? kdež sláva Šalamounova? moc Alexandrova? nádhera Achasverova? bohatství Kroisovo? kdež jsou znamenití císařové římsí? kdež jiní králové a knížata? což jim prospěla všechna jich marná sláva? což moc světská? což hejna služeníků? což zástupy vojenské? což sbory hercův, zpěváků, tanečníkův? což tlupy ošemetných pochlebníkův a podlých patolizalů? Vše to tam co stín, co dým, co sen! — Nuže zdaž-li pak přisvědčíš, že všechno na světě krátké, pomijející jest? —

§. 2.

O veliké a rozličné bídě s štěstímездеjším spojené.

Mimo to, že štěstíездеjší krátké jest, má i jiné zlé do sebe, že bývá i nesčíslnými bídami a nesnázemi po tento krátká jeho čas provázeno, jimž se v tomto slzavém údolí, v tomto trudném vyhnanství, v této hrozném vlnobitím zmítané vodopustě vyhnouti ani nelze. Neboť mnohé jsou bídý člověka na tomto světě, tak že nejen každý den, ale skoro i každá hodina svou strast má. Kdož by je vypsál, kdož vyčetl? Pomni jen, kolikeré jsou nemoce a jaké nesmírné neduhy naše tělesné! jak mnohé vášně duševní! jak mnohá bezpráví lidská! jak mnohé nešťastné příhody tohoto života! Tu mnozí proездеjší zboží se vespolek sváří, tu zlomyslně si o život ukládají, tu sobě na cti utrhnají, tu se podvádějí, pronásledují, stíhají, mstí, klamou, šírají. Tu jeden proti druhému křivé svědectví mnohdy i křivopřísežně skládá, tu jiní na bližního mečem, ohněm, jedem jde, tu jiný přítele svého tepe jazykem, jenž ranívá ostřeji, bolestněji, záhubněji nad břitký meč, nad palčivý oheň, nad smrtící jed. A což dím o pádech nenadálých? Tu jeden přichází o zrak, jiný ujmoutím ruky neb nohy, jiný jinát zmrzačí; tu ten ohněm, ten vodou, ten rázným pádem o život přichází. Toť dosvědčí každý, jenž toliko několik let zkušenosti má, tak že kdyby se lidské bídý a lidské štěstí na váhu dalo, onyno by se mnohem čtenějšími a těžšími nežli tyto býti prokázaly. A na takovém, tak krátkém, tak bídném životě bys tak lpěl, že bys pro něj ctnosti opomínal, Boha svého a blaženosti věčné se vzdal?

Však tyto strasti a bídý potkávají společně dobré i zlé, neboť jedni i druzí plaví se po vlnobitné vodopustě tohoto života, a tudíž týmž podrobeni jsou bouřím. Jsouť pak i jiné strasti a nehody, jenž potkávají toliko hříšníky, jsouce následky nepravostí jich, život jejich zvlášť bídný činíce. Jaké jsou tyto bídý, k tomu se přiznávají sami hříšníci v knize moudrosti, řkouce: „*Ustali jsme na cestě nepravosti a zahynuli, a chodili jsme po cestách neschodných, cesty pak Páně neznali jsme.*“⁵ — Jakož tedy lidé spravedlivý dobrým svým svědomím zde mají ráj a tamo druhý za odměnu důvěrně očekávají; tak hříšníci zlým svědomím sami si zde peklo působí a z toho pak onde do věčného se dostávají.

Tyto tresty mají rozličné sice, ale veskrze spravedlivé příčiny. Nejprvé a hlavně pocházejí *usouzením a působením* Boha samého, jenž co nejsvětější a nejspravedlivější soudce všeliké provinění proti svrchované vůli své trestá, a to nejen celé národy a veškeré lidstvo vůbec, ale i jednotlivce zvlášť. Zdaž nevíme z dějin lidstva, a zdaž nepatříme v zkušenosti každodenní, množí-li se hříchy a nepravosti, že tehdaž i zasahuje trestající ruka Boží i jednotlivce, i celé obce a města, i národy, i veškeré lidstvo? Zdaž-li pak jinak rozumně vysvětliti lze tak časté a veliké rány, jimiž Bůh provinilé pozemčany stíhá, jakož jsou: nouze a hlad, krupobití a požáry, války a rozbroje, nákazy a nemoce, bouře a zemětřesení, bludy

3 Is. 29, 8.

4 Baruch 3, 16–19.

5 Moudr. 5, 7.

a kacířstva? Či by se nesrovnávalo s tím, ba nutně nežádalo toho spravedlivé řízení světa, aby když se dovršily nepravosti, okázal Bůh i trestající pravici svou? Ba toť věčný pořádek, od té doby, co Hospodin Bůh Kainovi řekl: „*Zdaliž nevezmeš odplaty, budeš-li dobře činiti? — pakli zlé, hned ve dveřích hřích přítomen bude,*“⁶ t. j. i s trestem, jakož osud nešťastného Kaina sám dokázal. Tak též později celému národu dí Bůh: „*A zviš, že Hospodin Bůh tvůj jest Bůh silný a věrný, ostříhaje umluvy a milosrdenství těm, kdož milují Ho a těm, kdož ostříhají přikázání Jeho, až do tisícího kolena; a odplacuje těm, kteříž Ho nenávidí, ihned, tak že je zahladí, aniž déle prodlí, ale ihned jim odplatí, což zasluhují.*“⁷ Pozoruj tuto, jak sv. prorok opakuje slovo „*ihned,*“ aby naznačil, že nečeká Bůh vždycky s trestem až na onen svět, ale že i zde na světě trestá hříchy lidské i jednotlivců i obcí i celých národů. Tentěž jest důvod přemnohých ran, jenž lid zasahují; tentěž los hříšníkův, že bývají téměř nesnáze stíháni, z jedné strasti do druhé upadajíce, a byť i slovem osvědčovali, že jest tak jen náhodně, dle přirozeného běhu světa, v utrobě srdce svého nicméně si osvědčiti nuceni jsou, že jest to, co je potkává, následkem hříchů jejich.

Mnohdy se též hříšníkově dostává zaslouženého trestu dle řízení svrchované prozřetelnosti od náměstků Božích zde na zemi, jakož se stává vrchností světskou zločincům a jiným přestupníkům řádu Božího; tu mnohý vězen, jiný pokutován, jiný vyobcován, jiný odpraven bývá. — Jsouť konečně i tresty za hříchy, kteréž přímo z nich vyplývají, jakož jsou: úkory svědomí, strach a bázeň, klam a ošizení, žádosti a vášně nezřízené. Jaký pak s takovými soudruhy může býti mír a pokoj? Ty všemu dobrému zdaru překážejí, tak že kdokoliv v hříších jest, sám s sebou pokojné chvíle nemá. A za takovou mzdu bychom měli pustiti se ctnosti a otročiti světu?

§. 3.

O mnohých osidlech a nebezpečích tohoto světa.

Kdyby na světě nebylo jiného zlého leč posud uvedené, neřekl bych, že se ho máme co báti; ale jest on mimo to i pln osidel a nebezpečí duševních, tak že o naši lepší stránku, duši nesmrtelnou, právem příčinu máme se obávati, aby v ně neupadla, nezahynula. Těch pak tolik jest, že písmo dí: „*Dštíti bude Hospodin na hříšníky osidly.*“⁸ Jak nesčíslný počet osidel těch, když je nesčíslným deštovým krapějším přirovnává! Dí pak též obzvláště „*na hříšníky.*“ Proč? Protože ti málo o vnitřní čistotu srdce a smyslů dbají, méně příležitosti hříchu se varují, nedbale léků k duchovnímu uzdravení užívají; tak když k tomu ještě rozličná osidla tohoto světa přicházejí, jak pak možná, aby se na dráze ctnosti udrželi? Jako tedy kdo v dešti chodí, zmoknutí se neuvaruje, tak oni kráčejíce mezi osidly, nikdy nejsou jisti před pádem; kráčejí zajisté mezi osidly v mladosti i v stáří, v bohatství i chudobě, v důstojnostech i v opovržení, v společnosti i v samotě, na všech cestách ve všech smyslech svých. Tak když Bůh jednou sv. poustevníku *Antonínovi* nebeským světlem svým oči byl osvětlil, spatřil tento s úžasem, jak svět plný osidel jest a zvolal: „*Pane, kdož těmi osidly projde?*!“⁹ Tím jest to, že tak mnoho duší každodenně u věčnou záhubu přichází, tak že sv. *Bernard* právem dí: „*Jako na moři z desíti lodí sotva jedna zahyne, tak z desíti duší lidských sotva jedna spasení dojde.*“ Rci tedy, milý křesťane! zdaž-li pak nemáš dosti příčiny světa se obávati? Jak se můžeš nadíti, že tolikými jedovatými hady projdeš bez uštknutí? jak kolikerými nepřáteli bez poranění? jak tolikými příležitostmi k hříchu bez poklesnutí? jak tolikými nemocemi bez nakažení? Zdaž-li pak není času, abys hleděl vystěhovati se z této poddanosti egyptské? z tohoto vyhnanství babylonského se navrátiti? uteci tohoto požáru sodomského? —

Když tedy svět pln jest tolikých osidel a nebezpečí, když nám téměř na každém kročejí vezdejší pouti naší hrozí nebezpečné skázy a propasti, kdož jím bez škody projde? Dobře tedy dí sv. mudrlec: „*Může-li člověk skrýti oheň do klína svého, aby se roucho jeho*

6 I. Mojž. 4, 7.

7 V. Mojž. 7, 9.

8 Žalm 10, 7.

9 Sv. Athan. v živ. sv. Anton.

*nepropálilo? anebo může-li choditi po řeřavém uhlí, aby nohy jeho se neopálily?*¹⁰ A jinde dí: „*Kdo se dotýká smoly, zmaže se od ní; a kdo obcuje s pyšným, přijme na se pýchu.*“¹¹

§. 4. O zaslepenosti tohoto světa.

Kromě těchto osidel a nebezpečí k hříchu jest jiná bída lidská na tomto světě, a ta jest *zaslepenost lidí světa pouze oddaných* tak veliká, že se právě temnotem egyptským přirovnati může, které takové byly, že člověk člověka nespatrił, že země ona nijakou září ani měsíce ani hvězd nebyla osvětlena, že po tři dni všecko jako v čiré noci dlelo, aniž se kdo strachem a hrůzou ze svého místa hnouti mohl.¹² V čem pak se tato zaslepenost světská jeví? V nevěře a životu lidí světských. Může-li pak býti větší zaslepenosti, než ostýchati se ve všem lidí, ale Boha v ničem nic nedbati, jako by Ho ani nebylo? ve všem potřeb a pohodlností tělesných tak úzkostlivě si hleděti až do nejmenšího, a potřeb duševních opomínati, jakoby člověk od němé zvěři nic se nelišil a toliko z těla sestával? Jak může býti větší zaslepenosti, než tak lhostejně a bezpečně živu býti, jakoby to věčně trvalo, ačkoliv na jisto víme, že umřeme a že pak osud náš se rozhodne buď na život věčný, anebo na věčný trest? zdaž-li pak to není žití životem pouze tělesným, jako jím žije zvěř polní, ta nerozumná? Jakáť zaslepenost, pro choutku jednoho okamžení zadati celou blaženou věčnost, dbáti ve všem jen statků a bohatství, a nic si nevážiti spravedlnosti a svědomí, všecko vůkol sebe pořádati, cítiti, leštiti a o sporádání, čistotu, ozdobení vnitřního člověka, duše nesmrtelné, předraze vykoupného obrazu Božího, nic nepečovati?

Takové slepoty dráhně lze nalézt po celém světě, tak že bys vážně pozoruje počínání lidská právem soudil, že lidé z daleko větší částky očarování a okouzlení jsouce, „*oči mají a nevidí, uši mají a neslyší.*“¹³ Majíť sice oči osvětlené svou osvětleností světskou, kteroužto i do ústrojí nejmenšího s prášek jen velikého semínka i do ústrojí nesmírné koule sluneční nahlédají, ale Toho, jenž i ono i tuto tak zázračně, tak velemoudře, tak mocně a laskavě stvořil, řídí a zachovává, Toho nespatriují, pro Toho oko jejich docela oslnulo. Děje se jim takto, jako se dělo sv. Pavlu, an na cestě své u pronásledování církve bleskem jsa omráčen, když opět povstal, „*neviděl světla*“;¹⁴ tak světské lidi odporující pravdě sv. náboženství a protivující se Bohu, neznamenaají Ho v skutcích Jeho, ani v srdcích svých, docela jsouce oslnulí věcmi tohoto světa. I platí o nich, co dí sv. žalmista Páně: „*Vyhledávají nepravosti a hynou od ustavičného vyhledávání toho*“;¹⁵ t. j. ženouce se po marnostech světských, tak jimi zaslepeni jsou, že na Boha zapomínají a tím na věčnou záhubu přicházejí. Kdož by za takovými jíti volil, ten by nevyhnutelně i s nešťastným cílem jich se potkal. —

§. 5. Jak svět tento pln jest hříchův.

Poněvadž pak jest na světě tolik osidel a taková zaslepenost, čehož se tu nadíti lze než všude pádu a hříchu? Hřích pak jest ze všeho zlého, co na světě jest, zlo největší, nejhorší, nejzlobnější, tak že spravedlivo jest a rozumno, aby každý k uvarování se jeho podstoupil co může. Tím druhdy přesvědčil a pohnul sv. biskup a mučeník *Cyprian* jistého přítele svého, že světem úplně povrhl, představuje mu, aby se duchem na velmi vznešené místo jako horu nějakou postavil a odtud si přehledl moře i zemi, paláce knížecí a soudnice městské a nahlédl, co se všude děje, a okem duchovně osvětleným patrił, jak mnoho všude všelikých panuje hříchů; a tak světu utekl a děkoval Bohu svému, že ho z takové zpousty vysvobodil.

10 Přísl. 6, 27–28.

11 Sir. 13, 1.

12 Moudr. 17.

13 Žalm 113, 13–14.

14 Skutk. 9.

15 Žalm 63, 7.

Tak tedy i ty, milý křesťane! povznes se na perutích víry vzhůru a rozhledni se po tomto světě a srovnej skutky jeho pravidkem vůle Boží a uvaž je váhou zákonů Jeho a jistě že se zděsíš duchem. Pronikni zrakem svým dovnitř paláců knížecích, v nádherné komnaty vznešenců a bohatců, v soudnice měst, v krámy a sklady všelikého zboží, v hostince a divadla a uzhřeš hřích na hřích všeho druhu, všeho stupně, lži a pomluvy, odvody a lichvy, krádeže a násilí, závist a bezpráví, pochlebnictví a marnosti, prostopášnosti a nestoudnosti, ve všem pak nalezneš takové zapomenutí Boha, takové nedbání svého vlastního spasení, až celý ustrneš. Spatříš, že větší část lidstva nic jinak nežli jako nerozumná zvíře žije, návalu svých vášní následující, naprosto nic nedbající ani spravedlnosti, ani příkazů Božích, ani přirozených následků, ani rozumu; i řekneš, že mnozí hůře si počínají než pohané, neznající Boha, aniž pak myslí, žeby zde měli nějaké jiné povolání, leč naroditi se, požívat s co jsou, a umřít. Mnohdy spatříš, jak nevinní křivě jsou odsouzeni, vinníci však bez trestu nespravedlivě jednájí; jak dobří jsou opovrženi, zlí pak povýšeni; jak chudí všude odstrčeni, potlačeni, jak všude před spravedlností a ctností přednost má jenom přízeň. Jindy opět uzhřeš, jak se právo prodává, pravda pak nikdež k platnosti nepřichází, jak slušnost a stydlivost hyne, umění k zlému se užívá, povinnost se převrací. Seznáš mnohé, jenž by největších zasluhovali trestů, podvodem, lichvou a jinými úzkoky velikého jmění si nashromáždívše, ale místo toho největších hodnot dostoupili, protože ve světě vůbec ten bídný groš více platí nežli Bůh sám. Tak potom přiznáš, že pravdu má sv. královský pěvec, an dří: „*Hospodin s nebe shledl na syny lidské, aby viděl, byl-li by kdo rozumný, anebo hledající Boha. — Všickni se odchýlili, napořád neužiteční jsou; není, kdoby činil dobré, není ani jednoho.*“¹⁶ Tak též i jinde si Bůh stýská, ústy Oseáš proroka, právě: „*Soud má Hospodin s obyvateli země; neboť není pravdy a není milosrdenství a není umění Božího na zemi. Zlořečení a lež a vražda a krádež i cizoložství rozvodnilo se a krev krve se dotkla.*“¹⁷

Povážíš-li pak, že vlastně ďábel jest knížetem světa toho, t. hříšníkův, jakož ho sám *Kristus* Pán jmenuje,¹⁸ ustrneš zajisté a nahlédneš, odkud tolik nepravostí ve světě pochází; nebo kde takový správce, jaký tu může býti pořádek. Zdaž-li pak nezatoužíš opustiti místo tak šeredné a kalné, plné zrady a podvodu, kdež všeliké nepravosti panují, kde bratr proti bratru brojí, syn proti synu ukládá, manželé jeden druhému smrt strojí, kde ustavičný plane žár všelikých vášní? Zajisté uteci světa žádá si prorok, an dří: „*Kdož mi dá na poušti hospodu pocestných a opustím lid svůj a odejdu od nich? Nebo všickni jsou cizoložníci, sbor přestupníkův;*“¹⁹ a to pak tamž dále zevrubně líčí!

Co posud řečeno, platí o hříších tohoto světa, tak že směle se říci může, že malá částka skoro jenom jako výjimkou jest dobrých, pro které Bůh nad světem tímto se smiluje a dále ho chová. Kéž by Bůh ten svrchovaný i tebe, milý křesťane! osvítil; pak bys zřejmě viděl, že na světě jest více hříchů, než jest prášků slunečních. I umíníš pak sobě svět tento aspoň duchovně opustiti, t. j. marností jeho a klamných rozkoší se bedlivě a statně i stále varovati, vzdychaje upřímně k Bohu slovy sv. pěvce: „*Kdož mi dá perutí, jako holubici, a polétl bych a odpočinul.*“²⁰

§. 6.

Jak klamné jest štěstí světa tohoto.

Takové jsou přídavky k štěstí lidskému, jimiž se synům lidským dovažuje; ti jsou neodlučitelnými průvodci, kteří je provázejí, tak že jest v štěstí tomto více žluči než-li medu, více peluňku než-li cukru. Jedno zlé však zvlášť ještě projdu, protože jest velmi zhoubné, že totiž všeliké štěstí světa toho jest *podvodné a klamné*. Zdá se zajisté býti něčím a není ničím, slibuje a nedává, a předc větší část lidstva si získává. Neboť jako jsou zlato, perly a drahokamy pravé a nepravé, a ony toliko od znalců opatrných poznány bývají, těmito pak

16 Žalm 13, 2.

17 Oseáš 4, 1–2.

18 Jan 14.

19 Jerem. 9, 2.

20 Žalm 54, 7.

mnozí neprozřetelní klamati se dávají; tak jest i štěstí světské málokdy pravé, nýbrž z větší části nepravé, které sice dobrem se býti zdá, a není; které prospěch slibuje a škodu působí. Jest jako larva, která nalíčením pravou šerednou tvář ukrývá a nás klame. Jsouť dle slov mudrce Aristotela, jsouť lži, kteréž větší podobnost pravdy mají než pravda sama, tak že jim lidé raději víry přikládají než-li čiré pravdě; tak též jest i na světě mnohé zlo, které podobnost má s dobrem takovou, že si je lidé neopatrní raději volí než-li skutečné dobro. Takové jsou mnohé věci, jež se k štěstí světskému počítají a jimiž lidé se klamati dávají, jako ptáci píšťalkou čížečnickovou, jako ryby vlnou udici zakrývající. Neboť ta jest přirozená vlastnost věcí pozemských, že se nám vždy s jasnou tvář a veselým okem představují, slibujíce slasti nad slasti; ale když nás vlastní zkušenost o klamu jich poučila, tu již spolu s požitím jich vpadáme i v osidla, jimiž jsme se jako sprostá ptáčata v oka upoutali, polykáme i bolestný háček, jenž vlnou podvodně ukryt byl; tuť zřejmě spatřujeme, že nebylo zlato, co se tak milostně lesklo.

Tak to nalezněš, kdo jen drobet rozumně povážíš ve všech věcech tohoto světa. Chceš-li se přesvědčiti, popatř jen poněkud kupř. na tyto dva novo zasnoubené manželé, a poznáš, jak po prvních, neřku utěšených týdnech ale i dnech manželstva jejich již již strasti jim nastávají o výživu, o zdraví vespolečné, o jmění a podobné; brzo pak nastávají nesnáze s dítkami, nesvornosti z nedorozumění, z zlomyslnosti, z pomluv, z žárlivosti a tak jelikož jim radostí ubývá, tolikož jim strastí přibývá, až i smrt jednoho nebo druhého mnohonásobně bříme celé rodiny na jedna, přecasto právě na slabší bedra uvrhuje a nakládá. Dobře připodobňuje sv. Jan Zlatoustý četné nesnáze ovdovělé manželky palčivému odevšad žáru ohnivě pece.²¹ Jak klamně tedy, jak krátké štěstí manželské! S radostí bývá mladá nevěsta provázena do domu ženichova, aniž pak vidí, jaké nesnáze jí tam očekávají, jak mnoho slzí tam jí bude roniti. *Rebeka* si žádala synů, cítíc však plod nesvorný pod srdcem svým, úzkostlivě vzdychala: „*Mělo-li se mi tak díti, co bylo potřebí počítí?*“²² Kolikrát podobný klam stihá tak mnohé lidi, ani si docela jinaké radosti slibovali, než-li jakých se jim dostalo!

Tak jest též s úřady a důstojnostmi tohoto světa. Jak stkvěle a slavně lichotí člověku po nich bažícímu, a jak mnohé mu působí strasti a nesnáze, závisť a sváry, práce a namahání, tak že se nepravým okázal všeckem lesk, jímž mu byly prvé kynuly.

Což pak máme říci o těch, kteří v nezřízeném milování zapleteni jsou? Zdaliž pak o prvním jejich s sebou se seznámení nelze v pravdě říci, že jest krok v nesmírné a nekonečné bludiště nesnází, strastí, bolestí, zármutku, hanby — až konečně bídného zahynutí? Líčí to svatý mudrlec Sirach ve své knize kap. 23, 21—36.

Podobně by se do zevrubna vylíčiti daly klamně naděje všelikých stavů na světě, tak že v každém jistě by se okázalo, že má sice úvod stkvělý, radostný, ale závěrek trudný, bolestný; že jest podoben *číši Babylonské*, zevnitř sice lesklé pozlacené, uvnitř pak plné jedu smrtícího; podoben okouzlujícímu *pění Siren*, jenž zavádí následujících u vír, v zhoubnou propast jistě strhující; podoben hadu krásné pestrými se lesknoucímu barvami, ale plnému jedu nejškodnějšího. Pročež lichotí-li ti svět, činí tak, aby tě podvedl; povyšuje-li tě, buď jist, že tě v krátce tím trpčejí zarmoutí. Narodí-li se ti syn, máš sice radost, ale desetkrát větší žalost bude, až se ti buď nezdaří, nebo přecasně umře; mnohem více bolí pozbytí nějakého potěšení, než-li potěšilo jeho nabytí; více skličuje nemoc, než-li obveseluje zdraví; více zarmucují utrpená bezpráví, než-li povyšuje pocta; — slovem: nelze zřejmě poznati, čím to přirozeno jest, že všeliké zlo více skličuje člověka, než-li mu všeliké dobro radosti a útěchy dodává. — Když to vše spatříš a rozumně povážíš, zdaž-li pak nepřisvědčíš, že všeliké štěstí tohoto světa jest jen zdánlivé, klamně, podvodné?

§. 7.

Závěrek toho, co jsme posud uvedli.

Spatřili jsme nyní, milý křesťane! jaký opravdově svět jest, že totiž všeliké jeho štěstí jest krátké, bídne, nebezpečné, zaslepující, hříšné, podvodné a klamně, a toho dle zdaž-li pak nemá pravdu mudrlec, jenž jmenuje svět zásobou nesnází a bolestí, učilištěm marností, skladem podvodu, bludištěm klamů, vězením temností, poutí osazenou se všech stran

²¹ Sv. Jan Zlat. o kněžství I. 2.

²² I. Mojž. 25, 22.

loupežníky, kalištěm všech neřestí, mořem neustále bouřemi zmítaným? Zdaž-li pak není svět údolím slzavým, pramenem strastí, sladkým avšak jistě otravujícím jedem, zahradou květnou sice, ale bezovocnou. Jaké jest dobro na světě, kteréž by se neokázalo býti nestálým a tudíž klamným? Jaké jest na světě zlo, kteréžby se neprokázalo býti pravým jistými a trvalými následky svými? Odpočinek tohoto světa jest pracný, bezpečnost nejistá, bázeň náhlá, neočekávaná, práce zhusta marná, naděje lichá, radost klamná, bolest pravá. Tak o veškerém světě platí slova žalmistova, jež praví o zrádném Jeruzalemě, pobouřeném odbojem nezdárného syna Absolona, řka: „*Dnem i nocí obchází je po zdech jeho nepravost a uprostřed něho těžkost i nespravedlnost.*“²³ A sv. Bernard dí: „*Kdyby se nám nebylo ponechalo naděje, kterouž v život budoucí máme, tuť by se tento svět velmi málo od pekla lišil.*“²⁴

§. 8.

Pravý poklid a odpočinek jedině v Bohu nalezneme.

Když jsme posud dokázali, jak bídne, podvodné a klamné jest štěstí tohoto světa, zbývá, abychom dále provedli, že pravé blaho a jistý poklid toliko v Bohu nalezneme. To kdyby mnozí uvážili, nebylo by zajisté tak mnoho zaslepených milovníků tohoto světa. I stojí za to, aby se to dokázalo hlavně *důvody rozumu, a pak též sv. víry.*

Tu tedy především vědět třeba, že žádný tvor nemůže dokonalého poklidu dosáhnouti, dokavade nedosáhne svého posledního cíle, k němuž jest stvořen. Neboť dokavade toho nedosáhne, musí nevyhnutelně býti neukojen, proto že se mu vždy něčeho nedostává. První tedy otázka jest, který že jest účel člověk? v čí rukou jest položena jeho blaženost, a sice ta, kterouž učitelové víry zovou *blažeností věčnou*? I nelze nevyznati, že Bůh jediný jakož jest člověka prvním původem, tak jest též jeho posledním cílem; a jelikož posledním cílem člověka jest blaženost, jest i táž blaženost člověka jedině Bůh, tak že kromě Boha člověk nikdy a nikdež pravé blaženosti nedosáhá. Protože totiž hlavní předmět blaženosti jest i pro rozum i pro vůli člověka poznání a dosažení nejvyššího dobra, toto pak beze vší pochyby jest jedině Bůh, tudíž nenalezají tyto hlavní mocnosti člověka prvé nižádného utěšení, než v poznání a dosažení Boha, v sjednocení s Bohem, jakožto svrchovaným dobrem. Tím jest to, že člověka neustojí nic na světě, a byť i byla vláda nad všemi zeměmi, získání všech pokladů, užívání všech rozkoší, dokavade nedosáhne Toho, pro Něž stvořen jest, Boha svého. Podobenství toho máme na dralce, čili jehlici magnetické. Jako tato kdykoliv s ní hneš, nebo ji k některé světa straně otočíš, nepokojně se pohybuje a třese, a neustane, až směrem svým se octne obrácena k severu (půlnoci); tak jest i s srdcem člověka, že ve svých náklonnostech nenalézá nižádného pokoje, a byť se mu ihned dostalo panství nad celým světem, dokavade nesměruje celým životem svým k Bohu jakožto jistému polu svému. V Něm odpočívá, v Něm jen pokoje dosahuje. Z toho jde přirozeně, že toliko ten jest blažen, kdo Boha má, a naproti tomu že čím více vzdálen jest od Boha, tím i více vzdálen jest pravé blaženosti. Že pak spravedliví v tomto životě vždy bližší jsou Bohu, tím též jsou blaženější, ačkoliv svět mnohdy blaženosti jejich nezná. Neboť o té platí, co sv. žalmista o choti Božské, duši milostí Páně obdařené, dí: „*Všecka sláva její, dcery královské, uvnitř;*“²⁵ duše totiž spravedlivé takového vnitřního míru a poklidu požívají, že se mu nevyrovná žádné štěstí pozemské, žádné používání rozkoší světských. Tento poklid jest předtušením, předchůdcem, počátkem oné blaženosti, již se dostane spravedlivým někdy v nebesích u věčném spojení s Bohem. Toť pak uznají i hříšníci, ale pozdě. Uzřevše totiž spravedlivé, ani pojati jsou u slávu věčnou, zvolají, jak praví sv. mudřec: „*Toť jsou ti, ježto nám byli někdy ku posměchu a za přísloví potupné. My nesmyslníci! měli jsme život jejich za bláznovství a konec jejich za bezectný; aj! jak jsou počtení mezi syny Božími a mezi svatými los jejich!*“²⁶

23 Žalm 54, 11–12.

24 St. Bernardus sermo de ascens.

25 Žalm 44, 14.

26 Moudr. 5, 3–5.

§. 9.

Některé příklady na důkaz toho, co posud řečeno.

Nad to pak vše lze ještě říci, že veskrze nemožno jest pravé, trvalé blaženosti na tomto světě dojíti. Neboť k tomu nevyhnutelně dle povahy ducha lidského potřebí jest, aby se člověku vždy a stále dostávalo všeho, čehož si žádá, aniž pak aby z toho kdy něčeho pozbyl. To však zdalíž není, neřku velmi řídké, ale dle pojmu již na prostě nemožné? Byť člověk všecko, čeho si žádá, dosáhl, a scházela mu jenom jedna sebe menší věc, zdalíž-li pak bude se moci blaženost jeho úplnou jmenovati? zdaž-li pak nebude se mnohdy sám za nešťastnějšího pokládati než jiní, jimž se ani s desátý díl darů těch nedostalo, jimiž on jest obdařen? Tak lze skrovnou zkušeností poznati mnohého, an uprostřed statků, zboží a bohatství vezdejšího nešťastna se cítí; jiného opět, an u vysoké důstojnosti jsa postaven, odevšad vyznamenán, odevšech ctěn, nejen žádného tím poklidu nenalezá, ale tím více nespokojen bývá; mnohý rozkošník považuje se u požívání tělesných radostí za blažena, brzo pak hanbou světskou stíhán, anebo neduhem přirozeným, výsledkem prostopášností svých, v zoufalství upadá a hroznou smrtí skonává. Nečiníť blažena mnoho míti, mnoho požívatí, ale vůli srdce svého dosti učiniti; to však že u každého pozemčana nenasytné jest, svatáť pravda.

To vypisuje důmyslně sv. *Augustin*, an dří: „Blažena nelze nazvati ani toho, kterýž nemá, čeho si byl zamiloval, aniž toho, který má, co miluje, jest-liže toto jest zlé; aniž toho, kdo co má nemiluje, byť i bylo sebe lepší. Neboť kdo žádá, čeho dosáhnouti nelze, tím právě se týrá; kdož pak dosáhl toho, čeho si žádati neměl, oklamána se býti uzná; a kdo si nežádá toho, co by si získati měl, nesmyslný jest. Z toho tedy jde, že jediné v dosažení a milování svrchovaného dobra pravá naše a dokonalá záleží blaženost, a že není žádné jiné opravdové kromě jí. Tak tehdy toto tré: dosažení, milování a svrchované dobro vespolek skládá blaženost člověka, působíc, že žádost jeho docela a navždy nasycena jest, aniž pak dále po čem koliv touží.“²⁷

Toho by se dali přemnozí příkladově uvéstí, jak z dějin svatých tak světských. Že pak onino zvlášť k poučení našemu z vnuknutí Božího sepsáni jsou, dostačíž tu uvedení jich, a sice nejprve příkladu dvořenina a milence mocného krále Achasvera, hrdého *Amana*. Ačkoliv tento měl vše, co jen srdce ráčilo a tudíž dle zevnějšího zdání a dle soudu světa blažen byl, přec jediná o sobě nepatrná věc štěstí jeho zrušila, že totiž Mardocheus žid žádaný od něho pocty prokázati jemu opominul, před ním nepovstal a se nepoklonil. To ho tak rmoutilo, že svolav přátele své a manželku, toto opovržení sebe jim vysvětliti hleděl, poukazuje na veliké bohatství své, na počest jemu od krále vzdávanou, na povýšenou svou nad všechny dvořeniny důstojnost, konečně doložil: „*Nadto královna Ester žádného jiného nepozvala na hody s králem než mne, u níž také zejtra s králem obědovati budu. Ale ačkoliv toto všecko nám, zdá mi se, jako bych nic neměl, dokudž vídám žida Mardochea seděti u dveří královských.*“²⁸

Tuť máš jeden zřejmý a téměř makavý příklad, jak jediná marnivá myšlenka s to jest, aby celé blaho člověka zrušila nic jinak, než jako i maličký červíček s to jest, aby jádro mohutného stromu nahryzl a tak jej v krátkce docela zmařil. Pozoruj z toho, jak každý pozemčan vzdálen jest onoho vnitřního poklidu a upevnění mysli, aby jí, nedím veliká bouře, ale mnohý sebe menší větrík pověsti lidské nepohnul. Kdož tedy bude na tomto světě, jenžby jsa blažen, nějak se nestal neblah a bíděn? Komuž se zde, a byť i nejmocnějším a nejmoudřejším i nejvyšším byl, vše dle vůle daří? Neboť dejme tomu, že by někomu všecko přálo a k blahu napomáhalo, kdož může předzvídati všechny nehody, nemoce, bázně a strachy, jenž vnitřní poklid lidský tak často přerušují? kdož jim může předejítí anebo jim se vyhnouti?

Kdyby ti však to, co posud řečeno jest, ještě se zdálo nedostatečným býti, jdi a patř na nejmoudřejšího krále *Šalamouna*, a ten, jenž u všem blahu vezdejším co nesmírném moři dlouho a dlouho plul s pohodou, jakož před ním a po něm žádný snad z lidí smrtelných; jenž zakusil největší slávy, požil všech jen možných rozkoší až na dno, tenť dím poučiž tebe a řekni, cože viděl, čeho užil a zda-li se nasytil tím vším, zda-li se ukojil; jdi a taž se ho a slyš, co ti řekne: „*Marnost nad marnost, řekl kazatel, marnost nad marnost, a všecko*

27 St. Aug. de moribus ecclae. L. 1. c. 3.

28 Esther 5, 12–13.

marnost.²⁹ Tomu věř, neboť mluví z zkušenosti, co sám viděl, zvěděl, užil, zkusil. Kdož byl z panovníků zemských moudřejším, bohatším, slavnějším? Kdož užil více rozkoší světských: her, lovů, hudby, zpěvu, žen, nádhernosti v slaveních, v šatstvu, v stkvostech, a jiných všelikých věcech? A když všeho užil, zakusil, seznal, jak medle o všem tom soudí? Tak jakož jsi svrchu slyšel. Když tedy vše, co jsme vyčetli, srdce téhož moudrého krále nasytiti, touhu jeho po blaženosti ukojiti nemohlo, ale naopak když byl tomu všecken život svůj věnoval, tím samým tak zbloudil, že i v modloslužbu upadl, jak trvá sv. Jeronym; zdali pak ty bys se domnívati osmělil, že nějak ve světských věcech nasycení ducha svého dojdeš? Zdali pak ty bys se nadíti mohl, že nějaké blaho pozemské touhu tvou po pravé blaženosti ukojí? Zdali pak ty bys se odvážiti směl, takovým snažením věk života svého zmařiti a tak v nebezpečí se pustiti, abys se i u věčnou záhubu uvrhl? Pomni, že snad právě proto Bůh u své nezpytatelné prozřetelnosti tomu tak dopustil, že onen tak moudrý, bohatý a slavný král, anť z počátku mimo to též hojně milostí Boží obdařen byl, u víru světských rozkoší tak velmi sklamán a tak hluboko stržen jest, aby všickni na věky lidé jeho škodou zmoudřeli, a jeho pádem sami budoucího poklesnutí se uvarovali.

To když tak jest, opravdu hlasem zvolati můžeme: „*Synové lidští! dokavade budete zatrvzelého srdce? Nač milujete marnost a vyhledáváte lži?*“³⁰ Dobře *marnost a lež* jmenuje; neboť kdyby světské věci byly toliko marností, nebylo by zlo z nich pocházející tak veliké; avšak to jest největší jich zlo, že jsou *lživé, klamné, podvodné*, že se zdají býti něčím a v skutku nejsou ničím; že slibují mnoho, a nedávají ničehož. Pročež též Šalomoun praví: „*Oklamavatelná jest milost a marná jest krása.*“³¹ Kdyby blaženost světská jen marná byla, nebylaby tak nebezpečná; ale že klamná jest, totiž ukazujíc se býti jinou nežli jest, tím vlastně k zhoubě vede. A dle toho jest velmi mnoho pokrytství na tomto světě. Jako pokrytci se snaží, aby chyby své ukryli a ctnostnými se býti zdáli, tak bohatci kryjí strasti, jež jim bohatství působí; rozkošníci zdají se býti vně veselí, a tají bídu, v kterou je prostopášnost uvrhuje; ctižádostiví si před jinými nádherně vedou, a uvnitř je hryze červ závisti. Jsouť mnohé byliny, na které když zdaleka patříš, sličné se býti zdají, když pak přistoupíš blíže a zvláště když některý lístek utrheš, tuť zaražen býváš ostrým, odporným zápachem. Tak jest ve světě. Zevnitř mnoho lesku, nádhery a okazalosti, blíže-li přistoupě, u vnitřní poměry nahlédneš, anebo docela tajné stránky srdce zkoumáš, uznáš, že všechna ta zevnitřní krása a ušlechtilost jest toliko záclona a zástěra veliké vnitřní bídy a zpousty. Protož i mnozí, kteří prvé po marnostech těchto se byli všemožně hnali, dosahše jich, a poznavše nicotu jimi zakrytou, světu docela výhost dali, jakož příklady i z dějin pohanských toho dotvrzují. Čím více tedy křesťanům sluší povážiti svrchu řečená slova mudrcova: „*Synové lidští,*“ stvoření k obrazu Božímu, vykoupení předrahou krví *Ježíše Krista*, přijati za syny Boží a za spoluobčany andělův, „*nač milujete marnosti a vyhledáváte lži?*“ Vyhledáváte snad poklidu v těchto klamných věcech světských, v nichž se nikdy neanlezá aniž naleztí může? nač opouštíte hodů andělských a co marnotratníci si žádáte pokrmů nečistých zvířat? nač opouštíte sladkosti rajske a hledáte hořkosti světa? proč neprospějí vám příkladové tak mnohých milovníků světa, jenž marnostmi jeho skladmání a podvedeni byli? —

Když tedy i rozum i písmo i příklady se všech stran nás poučují, že v světě nelze naleztí ani poklidu, ani útěchy, — slovem: žádné pravé blaženosti, již hledáme, proč se světa držíme a neobracujeme se k Bohu, jedinému, nejvyššímu cíli našemu? Toť jest, což sv. Augustin krátce a mocně dí: „Moře, zemi a celý svět projdi, všechno zkoumej a přece všude bídým budeš, leč se utečeš — k Bohu.“³²

§. 10. Závěrek celé knihy první.

Ze všeho toho, o čem jsme v této první knize obšírně a zevrubně byli pojednali, souditi lze, že všeliké dobro, jehož srdce lidské v tomtoездеjším životě dosáhnouti může, v ctnosti se

29 Kaz. 1, 2.

30 Žalm 4, 3.

31 Přísl. 31, 30.

32 Sv. Aug. vyzn. kn. 4. kap. 10.

nalézá, z čehož opět přímo jde, že ctnost jest svrchované, největší dobro, s kterýmž nic jiného ani na zemi ani na nebi porovnatí nelze kromě samého Boha. Neboť jako se v Bohu, co nejvyšším dobru v jedno spojené nalezájí všechny dobré vlastnosti, působíce tak dokonalost všechno jiné převyšující: tak se tytéž nalezájí i v ctnosti, jelikož se ona na Bohu zakládá a k Němu vede. Neboť znamenáme mezi věcmi stvořenými některé počestné, jiné krásné, některé prospěšné, jiné příjemné a jiné opět jinou dokonalostí se vyznačující, a sice tak že tu jmenujeme tím dokonalejší, čím která více jmenovaných nebo jiných vlastností do sebe má. Když pak to tak jest, jak velmi bude ctnost lásky hodna, ano se v ní všechny jmenované dokonalosti nalezájí? Neboť mluví-li se o počestnosti, což jest počestnějšího nad ctnost, ana jest zřídlo a kořen vsí počestnosti? Hledáme-li krásy, což kraššího nad ctnost, o níž sám nejvýtečnější řecký mudřec *Plato* se prohlásil, že kdyby lze bylo smrtelnýma očima ji zřítí, celý svět by zajisté k sobě obrátila? — Běřeme-li ohled na prospěšnost, což jest prospěšnějšího nad ctnost, neboť skrze ni dostává se nám nejvyššího dobra. „*Dlouhost dnů*“ ba i dary věčné, „*jsou v pravici její, v levici pak bohatství a sláva*.“³³ — Těší-li tě příjemnost, což může býti příjemnějšího nad pokoj dobrého svědomí, slasti lásky a svobody synův Božích, ať nic nedím o potěšení Ducha Sv., kterěz jest nade všechno. Žádáš-li si slávy dlouholeté? „*Spravedlivý živ bude. Památka jeho v slávě! ale jméno bezbožného zhnije, Bůh je vyhladí na věky věkův*.“³⁴ Žádáš-li si moudrosti? věz, že není lepší průvodkyně dosící moudrosti pravé, nad ctnost, ana totiž přímo vede k Bohu, moudrosti věčné. Žádáš-li býti jiným mil? nic nepomůže ti k tomu více, spíše a lépe než ctnost, neboť „nic není,“ jak *Cicero* dí, „líbeznějšího nad ni, nic coby nám lásku lidí více a snáze získalo; pro ni ctíme a milujeme i ty, kterěz jsme nikdy neviděli, ba jí si vážíme i u nepřítel.“

A to jest docela věc přirozená. Neboť jako z pravé, vespolečné souměrnosti údů těla lidského a z náležité směsi šťav životných povstává krása, sama sebou půvabná a k milování tahnoucí; tak též se i život počestně a chvalitebně spořádaný tak spanilým objevuje, že se nejen Bohu, andělům a vůbec všem dobrým líbí, ale i zlým a nešlechetným uctivost mocně a nevolky vynucuje. To jest to dobro, co veskrze dobré jest, nic zlého do sebe nemajíc.

Pro to též laskavý Bůh spasitelnou onu zvěst spravedlivým vzkázati dal ústy prorockými, řka: „*Rcete spravedlivému, že dobře bude jemu*.“³⁵ Rcete, že i šťastnou hodinou na svět přišel, i šťastnou hodinou z něho sejde, ano že i na onom světě blaženost ho očekává za ctnostný život jeho; rcete, že mu všechny věci, příjemné i nepříjemné, radostné i truchlivé k dobrému prospějí, neboť „*víme, že milujícím Boha všechny věci napomáhají k dobrému*.“³⁶ Rcete spravedlivému, byt se i svět horempatem převrátil, všickni živlové opět v jednu bohopustu se smísili, nebe kdyby se sřítílo; rcete, ať se nebojí, ale ať jen pozdvihne hlavy své a uzří, že se přiblížil den vysvobození jeho. „*Rcete spravedlivému, že dobře bude jemu*, neboť připraveno jest mu blaho, co všechny blaženosti pozemské, jež si jenom pomyslití lze, daleko převyšuje, totiž Bůh sám, a že vysvobozen bude od zlého, kterěz jest nade všechno zlé, hříchu a poroby jeho; *řekněte, že dobře bude jemu*,“ neboť zapsáno jest jméno jeho v knize života, a Bůh Otec si ho za syna pojal a Duch Sv. si jej chrámem svým učinil; „*rcete, že dobře bude jemu*,“ neboť „*los jeho padl mu výborně*,“³⁷ veskrze k blaženosti. Byt se i v nějaké okoličnosti svého života méně zdál býti šťasten, bude-li jen strasti toho trpělivě snášeti, v dobré se mu obrátí; neboť kdo trpěliv jest, má ze škody prospěch, z nesnáze zásluhu, z boje vítězství, slávu, odměnu věčnou.

Kdykoliv *Lában* zeti svému mzdu změnil, domníval se, že sobě prospěje, a onomu uškodí; ale vždy se stalo naopak, sobě škodil, zeti pak prospěl. Tak i tobě, milý křesťane, učiní Bůh, že ti i zlé v dobrou stránku se obrátí, když věrně a stále se přidržíš ctnosti, an ji velí. Což bys mohl lepšího učiniti? Čím si více prospěti? „*Blaženi nepoškrvnění na cestě*“ (života svého), ba blaženi a tisíckrát blaženi, „*kterí zkoumají svědectví Jeho a celým srdcem vyhledávají Jej*.“³⁸ Jestliže i svěští mudrcové dokazují, že to, co dobré jest, má

33 Přísl. 3, 16.

34 Přísl. 10, 7. Žalm 9, 6.

35 Isai. 3, 10.

36 Řím. 8, 28.

37 Žalm 15, 6.

38 Žalm 118, 1–2.

býti předmětem veškeré vůle naší, a že si je tím více máme zamilovati, tím více žádati, tím více po něm se snažiti, čím větší jest; což medle jest to, čímž vůle tvá tak otupěla, že po nejvyšším dobru, po Bohu samém, nic netoužíš?

Jak jináče rozuměl tomu a dle toho též jednal sv. královský pěvec, řka: „*Cestu pravdy zvolil jsem, soudů Tvých nezapomněl jsem; svědectví Tvojích přidržel jsem se, Hospodine*“;³⁹ a jinde dí: „*V srdci mém skládám řeči Tvé, Hospodine*“.⁴⁰ Nepraví: v domě, v zákoutí nějakém, nebo v ruce své, ale „*v srdci*“, v celém, jenž jest počátek a kořen života, první a nejlepší místo utroby jeho. Smysl pak jest: „Vše, co Ty, ó Bože a Pane můj, kážeš, čeho ode mne žádáš, jest nejmilejším zaměstnáním, nejsnažnější péčí mou; o tom stále přemýšlím, k tomu neunaveně pracuji.“ Jinak činí lidé světští; ti v srdce své pojali marnosti vezdejší a celí jsou jimi naplněni, zákon pak Boží a přikázání Jeho pohozena jsou v nepatrném, často šeredném zákoutí. Ale jinak jednal onen král; ačkoliv mnohými starostmi a pracemi zaneprázdněn byl, přec je všecky pod nohama svýma položil, zákon pak Hospodinův uprostřed srdce svého choval. Tak též jednají všickni, kdož si Boha a ctnost za hlavní svůj cíl vyvolili.

Proč by medle ty tak též nečinil, milý křesťane? Což nejsi k tomu dosti povinen? Zdravě-li vše, co tě k tomu zavazuje, považíš, jaký může býti přímější důvod k tomu leč ten, že jest Bůh *pouhá bytnost* sám o sobě, ty pak, co tvor jeho docela od Něho závisíš? Potom když projdeš *všecka dobrodiní*, jež od tohoto všemohoucího Tvůrce a laskavého Otce svého máš, zdaž-li pak tě *vděčnost* k Němu neváže? Mimo to že tě stvořil, a duchem nesmrtelným obdařil, i krví Božského Syna svého tě *vykoupil*, Duchem Svatým tě *posvětil*; zdravého na těle i na duchu tě zachoval. Ani dosti slov bys nenalezl, kdybys všecky dary lásky Jeho vyčísti chtěl. Neboť což může býti milostnějšího nad to, že tě i k spasení věčnému *předurčil*, a vše ti uděluje, čím bys ho dosáhl? — Nad to i vezdejší odměnu ti uděluje, když ctnosti následovati budeš, jak jsme svrchu zevrubně okázali, uvedše *dvánáctero předností*, jichž se milovníkům ctnosti dostává.

Co však proti ctnosti namítají lidé světští, to jsme tak zevrubně vyvrátili, že nelze ani slova proti důvodům našim říci, leč by kdo i zdravý svůj rozum zapřel a přímo proti pravdě brojil. Což zbývá, než aby každý, kdo rozum má, stejně s Šalomounem o moudrosti, družce a průvodkyni ctnosti, se prohlásil, řka: „*Tu jsem si zamiloval a vyhledával od mladosti své a snažil jsem se vzíti si ji za nevěstu a stal jsem se milovníkem krásy její. Urozenost její oslavuje, že spolu s Bohem obcování má, ano i všech věcí Pán zamiloval ji; učitelkyně zajisté jest umění Božího a voditelkyně skutků Jeho. A jest-liže jest bohatství žádoucí věcí v životě, což jest bohatšího nad moudrost, která všecko působí? A pak-li vtip co působí, kdož jest větším řemeslníkem těch věcí, kteréž jsou, než-li ona? A miluje-li kdo spravedlnost? — práce její mají veliké ctnosti; nebo strídmosti a opatrnosti vyučuje, a spravedlnosti i síle, nad něž nic užitečnějšího není lidem v životě. A pakli kdo žádá mnohého umění? — víť ona věci minulé a budoucích se dovtipuje; zná chytrosti řečí a výklady pohádek; znamení a zázraky zná prvé, než-li se stanou, i příčiny časů a věků. Umínilt' jsem tedy pojíti si ji k společnému obcování, věda, že se sdělí se mnou o dobré věci a že mi bude potěšením v těžkomyslnosti a tesknosti mé.*“⁴¹

Nuže tedy nezbývá, než abychom vše posud řečené uzavřeli, a zdá se nám, že to nelze lépe učiniti, než slovy sv. *Cypriana* z jednoho listu jeho k příteli, jemuž radí, aby povrhl marnostmi světskými a Bohu se oddal, řka: „Jedna tedy jest pravá a věrná utěcha, jedna pevná a stálá jistota, když se z těchto nestálého světa bouří vytrhneš a na pevném spasitelného přístavu místě se zakotvíš, od země k nebesům zrak svůj pozvedneš, a k službě Páně jsa připuštěn a s Ním duchovně spojen, honositi se můžeš, že jsi vše, cokoliv z lidských věcí jiní za vznešené a veliké považují, daleko pod svým svědomím položil a jím povrhl. Nic světského více žádati, po ničemž bažiti nemůže již ten, kdo nad svět se povznesl. Jak stálá, jak nepřemožitelná ochrana, jak mocná a věčnými dary oplývající utěcha jest v tom, sproštěnu

39 Žalm 118, 30.

40 Tamž 11.

41 Moudr. 8, 2–9.

býti osidel úskočného světa a z kalu pozemského očistěnu býti a povznesenu k světlu nesmrtelnosti věčné! Tehdáž patříme, jak proti nám zhoubnými svými úklady úhlavní náš nepřítel brojil; tehdáž donuceni býváme milovati více to, čím budeme, když se nám otevrou oči k poznání toho, čím jsme bývali. Není k tomu zapotřebí ani peněz, ani přízně, ani pracného namahání, aby nejvyšší člověka buď důstojnost, buď mocnost s velikou nesnází se obnovila, nýbrž toliko darmo daného daru milosti Božské; a tím to možná, ba snadno jest. Jako slunce samo sebou září, světlo svítí, zřídlo se prýští, déšť občerstvuje: tak se člověku nebeský dar milosti Ducha Sv. vlévá. Jak mile duše člověka k nebesům pohlednouc Stvořitele svého pozná, tuť jest i všech pozemských věcí i vznešenější i mocnější a počíná býti tím, čím že jest, byla uvěřila. Ty však, jenž se již v táboře duchovních bojovníků o nebeskou blažensot zápasejících nalezáš, drž se neporušeného, střídmeho cvičení v Božských ctnostech, konaje neustále buď modlitbu, anebo svaté čtení, brzo sám rozmlouvaje s Bohem, brzo nejsvětějšímu slovu Jeho naslouchaje. Onť tě v přikázáních svých vyučuj, Onť tě obohacuj; pak se chudoby nic neobávej. Nouze ani pocítit nemůže, kdo se jednou tučným pokrmem nebeským nasýtil. Zlatem se lesknoucí síně, mramorem pestrým vykládané podlahy a všecka světská nádhera zhnuší se ti, když seznáš, že sebe máš zdobiti, sebe ušlechtiti, že nejvíce pečovati máš o ten dům, jež si Duch Svatý sám za obydlí své, za chrám svůj vyvolil. Ten hled' ozdobiti leskem nevinnosti, osvítiti světlem spravedlnosti. Tyť ani stárím nezvetšejí, aniž jinak se dají zatemniti. Pomijejičné jest, co jest toliko nalíčené, aniž pak dáti může důvěru pevnou, co majetkem není pravým. Pravda zůstává vždy v úplné síle, ve cti nehynoucí, v lesku trvajícím, tak že nemůže ani zahlazena, aniž potlačena býti, nýbrž vždy z nova a statněji se v čerstvé, svěží kráse své objevuje.“ Posud sv. Cyprian.

Kdo se tehdy důvody, jež jsme tuto zevrubně s Boží pomocí a Jeho osvícením prošli, k ctnosti jakožto k svrchovanému dobru puze cítíš, čti dále knihu druhou, kteráž bude o tom, *jakým způsobem všeliké ctnosti dosáhnouti lze*.

LUIS DE GRANADA. *Ctihodného otce Ludwika Granadského, z řádu kazatelského, Wůdce hříssníkůw*. W Praze: Swatojanské Dědictwí, 1868. 733 stran.
Dostupné také z:
<http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/20844560>.